

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ

ของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา*

MANAGEMENT OF CULTURAL TOURISM RESOURCES ACCORDING TO THE SAPPAYA PRINCIPLE OF TEMPLES IN PAK CHONG DISTRICT NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระสำราญ จิตวิริโย (เชื้อจันทร์)¹, สุริยะ มาตรฐาน² และ พระสมุห์ธงชัย สุนทราจาโร³

Phrasamran Thitawinyo (Chuechan)¹, Suriya Matham² and Phrasamuh Thongchai Sundarācāro³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: Suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสี่ปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (3) นำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ระเบียบวิธีวิจัย เป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชน จำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของ เพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1.การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.43) 2. หลักสี่ปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด อยู่ในระดับสูงมาก ($R=0.774^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด พบว่า หลักสี่ปายะเป็นตัวส่งเสริมเกิดแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

* Received 10 April 2024; Revised 23 April 2024; Accepted 27 April 2024

เชิงวัฒนธรรมของวัด มากยิ่งขึ้น ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสถานที่ คือ รมรงค์ให้ช่วยรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของวัด จัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยวของวัดให้เหมาะสมน่าชม จัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาด และปราศจากมลพิษ 2) ด้านบุคลากร คือ สร้างทีมงานที่มีความรู้ ทักษะ ใส่ใจในการบริการ การจัดบุคลากรอย่างเหมาะสมมีความสามารถเพิ่มประสบการณ์และทักษะ 3) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน คือ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อช่วยสร้างโอกาสใหม่ให้กับชุมชน มีการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัดที่หลากหลายทันสมัยมากขึ้น 4) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว คือ จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของวัด มีการเรียนรู้เรื่องประเพณีและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) ด้านการประชาสัมพันธ์ คือ สร้างความตระหนักรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีของวัด สร้างสรรค์สิ่งสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การจัดการ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, หลักสปปายะ

Abstract

This research aims to (1) study the management level of cultural tourist attractions (2) study the relationship between the principles of Sappaya and the management of cultural tourist attractions (3) present guidelines for managing cultural tourist attractions according to the principles Sappaya. The research method is a combined method. Quantitative research used questionnaires. The confidence value was 0.989 from a sample of 399 people. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis using the peer correlation coefficient method. ridge and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

The research results found that 1. Overall management of the temple's cultural tourist attractions is at a high level. is at a high level ($\bar{X}$ =3.67, S.D.=0.43) 2 . Overall, the principles of Sappaya have a positive relationship with the management of cultural tourist attractions at temples. It is at a very high level ($R=0.774^{**}$), so the research hypothesis is accepted. 3. Guidelines for managing cultural tourist attractions of temples. It was found that the Sappaya principle

promotes more guidelines for managing cultural tourist attractions of temples in all 5 areas. 1) Place aspect: Campaign to help maintain cleanliness and orderliness of the temple. Organize the temple's tourist attractions to be suitable and worth seeing. Manage tourist attractions to keep them in good condition, clean and free from pollution. 2) Personnel aspect: creating a team that has knowledge, skills, and cares about service. Proper staffing has the ability to increase experience and skills. 3) Organizing internal activities is developing tourism activities to help create new opportunities for the community. Various temple tourism activities have been improved and modernized. 4) In terms of creating a tourism program, that is, organizing a tourism program for the temple. There is learning about local traditions and arts and culture. 5) Public relations is to create awareness and understanding of the culture and traditions of the temple. Create interesting content for tourists.

Keywords: Management, Cultural Tourist Attractions, Sappaya

บทนำ

วัดเป็นสถานที่ทรงคุณค่าเพราะเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมมีทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากร ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพียงแต่จะถ่ายทอดออกไปได้อย่างไร ถ้าไปแยกส่วนไม่ได้มองอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผล ก็จะทำให้ได้เพียงแค่วัดเพื่อถ่ายรูปสวยงาม ชาวต่างชาติจำนวนมากที่มีพื้นฐานศาสนาและวัฒนธรรมต่างก็มาเพียงแค่อายุรูป บางครั้งก็มาทำกริยาที่ไม่เหมาะสม คนไทยบางกลุ่มก็ไม่ได้สร้างเสริมปัญญา ส่วนหนึ่งอาจจะเพราะวัดไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนว่าจะพัฒนาสังคม ทั้งที่บทบาทของวัดสามารถสนองประโยชน์ ได้ทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมและด้านการนำรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด ทำนุบำรุงท้องถิ่นจังหวัดและประเทศโดยรวมขณะเดียวกันวัดก็เป็นแหล่งที่สามารถให้ความรู้ ความคิดที่กว้างขวางขึ้น ให้ความสงบความร่มเย็นกับผู้มาเยือน ทำให้พุทธศาสนิกชน เข้าใจ พุทธศาสนาได้ดีขึ้น วัฒนธรรมของสังคมไม่ว่าที่ใดในโลก ไม่มีอะไรเป็นหลักเท่ากับศาสนา ศาสนาเป็นรากเหง้าของการตั้งสังคม โดยเฉพาะในประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่กระแสวิงในปัจุบันให้ความต้องการ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรศาสนาเป็นการเดินทาง ที่นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนให้ กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคมไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ในยุคปัจุบันสังคมไทยในเรื่องกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีวัด เป็นศูนย์รวมทางศิลปะและวัฒนธรรมและจิตกรรมฝาผนังตามสถานที่เก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ที่ทุก ท่านเข้าไปเยี่ยมชมเคารพกราบไหว้ของประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงสถานศึกษาเพื่อ แสวงหาประสบการณ์ แสวงหาความรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของชาวพุทธจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นสัปปายะและ ยังเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดสัปปายะ 4 เป็นสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่เกื้อกูล ช่วย สนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย คือ 1. อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่ซึ่งเหมือนกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ) 2. โคจรสัปปายะ (ที่หาอาหาร ที่เที่ยว บิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป) 3. ภัสสสัปปายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ 10 และพูดแต่ พอประมาณ) 4. บุคคลสัปปายะ (บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิ ปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสม) 5. โภชนสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก) 6. อุตสัปปายะ (ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น) 7. อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาปถที่เหมาะสม เช่น บางคน ถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546) การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิง พระพุทธรศาสนาได้แก่ การนำหลักอาวาสสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยว ในส่วนของสถานที่ นำหลักอาหารสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหาร นำหลัก บุคคลสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคล นำหลักธรรม สัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการ จัดการด้านปฏิบัติธรรม ซึ่งเมื่อนำหลักสัปปายะ 4 มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิง พระพุทธรศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (พระครูศรีกิตยาธรร, 2564)

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ก็เป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมและธรรมชาติมากมายหลายที่ ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเดินทางมา เที่ยวสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของวัดที่จัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดซึ่งไม่อาจ

ปฏิเสธได้คือ ขาดไค้ด้นำจุดท่องเที่ยวในวัดและเรื่องของการบริการ รวมไปถึงสถานที่บางวัดยังขาดความเป็นสัปปายะกับนักท่องเที่ยว อันส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมแก่สถานะของวัด ที่ขาดการการบริหารงานจัดการวัดที่ เหมาะสมดั่งงามในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ควรต้องมืองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารจัดการวัดควรคำนึงเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย เงิน (money) วัสดุติบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และบุคลากร หรือคน (man) ซึ่งเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการงานของวัดที่มีองค์ประกอบสำคัญในกำหนดทิศทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามหลักสัปปายะภายในวัดแล้วยังต้องมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุนรักษาสืบสานอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้มั่นคงยั่งยืน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมความงามอันมีค่าที่มีอยู่ในชุมชนได้ตลอดเวลา (พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐชัย), 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความประสงค์จะสืบสานงานศิลปวัฒนธรรม การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ในยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าไปไกลในด้านการบริหารวัดเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัด ที่ยังขาดการสนับสนุนและความร่วมมือคนในชุมชน จึงนำผลจากการวิจัยที่ได้มาบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของวัดในอำเภอปากช่อง จำนวน 109,485 คน (สำนักงานสถิติ จังหวัดนครราชสีมา, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของวัดในอำเภอปากช่อง จำนวน 399 คน

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{109,485}{1 + 109,485 (0.05)^2}$$
$$n = 389.54$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 399 คน ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของประชาชน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.989 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม
- 2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงนายอำเภอปากช่อง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม โดยภาพรวม

(n=-399)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านสถานที่	3.67	0.47	มาก
2) ด้านบุคลากร	3.68	0.49	มาก
3) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน	3.67	0.52	มาก
4) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว	3.63	0.61	มาก
5) ด้านการประชาสัมพันธ์	3.71	0.46	มาก
รวม	3.67	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.71$) ด้านบุคลากร ($\bar{X}=3.68$) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน ($\bar{X}=3.67$) ด้านสถานที่ ($\bar{X}=3.67$) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.63$)ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 สรุปผลสมมติฐานการวิจัย
ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักสัปปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ที่	สมมติฐานการวิจัย	ความสัมพันธ์		เชิง	ระดับ	ผลการทดสอบ	
		มี	ไม่มี			สมมติฐาน	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	หลักสัปปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม	✓	-	บวก	สูงมาก	✓	-

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักสัปปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า หลักสัปปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.774^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักสัปปายะ ได้แก่ ด้านสถานที่สัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านธรรมะสัปปายะ ดังนั้น เมื่อหลักสัปปายะข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมเกิดแนวการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 5 ด้าน มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านสถานที่ ประกอบด้วย ธรณีให้ช่วยรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของ

วัด จัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยวของวัดให้เหมาะสมน่าชม จัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาด และปราศจากมลพิษ 2) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย สร้างทีมงานที่มีความรู้ ทักษะ และความใส่ใจในการบริการ การจัดบุคลากรอย่างเหมาะสมมีความสามารถเพิ่ม ประสิทธิภาพและทักษะที่จำเป็นให้กับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 3) ด้านการจัดกิจกรรม ภายใน ประกอบด้วย มีการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัดที่หลากหลายทันสมัยมากขึ้น มีการเพิ่มกิจกรรมที่น่าสนใจเช่นการจัดงานเทศกาล ประเพณีท้องถิ่นและเสวนาธรรม 4) ด้าน การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย มี จัดโปรแกรมให้มีการเรียนรู้เรื่องประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดโปรแกรมเยือนวัดที่มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญให้มากยิ่งขึ้น 5) ด้านการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย มีการเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นและประชมติจาก สาธารณชนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างความตระหนักรู้ความเข้าใจใน วัฒนธรรมและประเพณีของวัด สร้างความเข้าใจและการร่วมมือกันระหว่างชุมชนและวัด สร้างสรรค์สิ่งสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ (1) ด้านสถานที่ (2) ด้านบุคลากร (3) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน (4) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว (5) ด้านการประชาสัมพันธ์ แสดงให้เห็น การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเชี่ยวชาญ โดยเน้นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีท้องถิ่นให้ สามารถถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและคมชัด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและมีความหมายในการเข้าใจและเคารพ วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาธัชธร สิริมงคล, 2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระ อารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.32) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความ คิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง

จังหวัดขอนแก่น ด้านสถานที่ ด้านการสร้างแรงจูงใจและ ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาศิริชัย สิริทญาโณ, 2557) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ความคิดเห็นของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

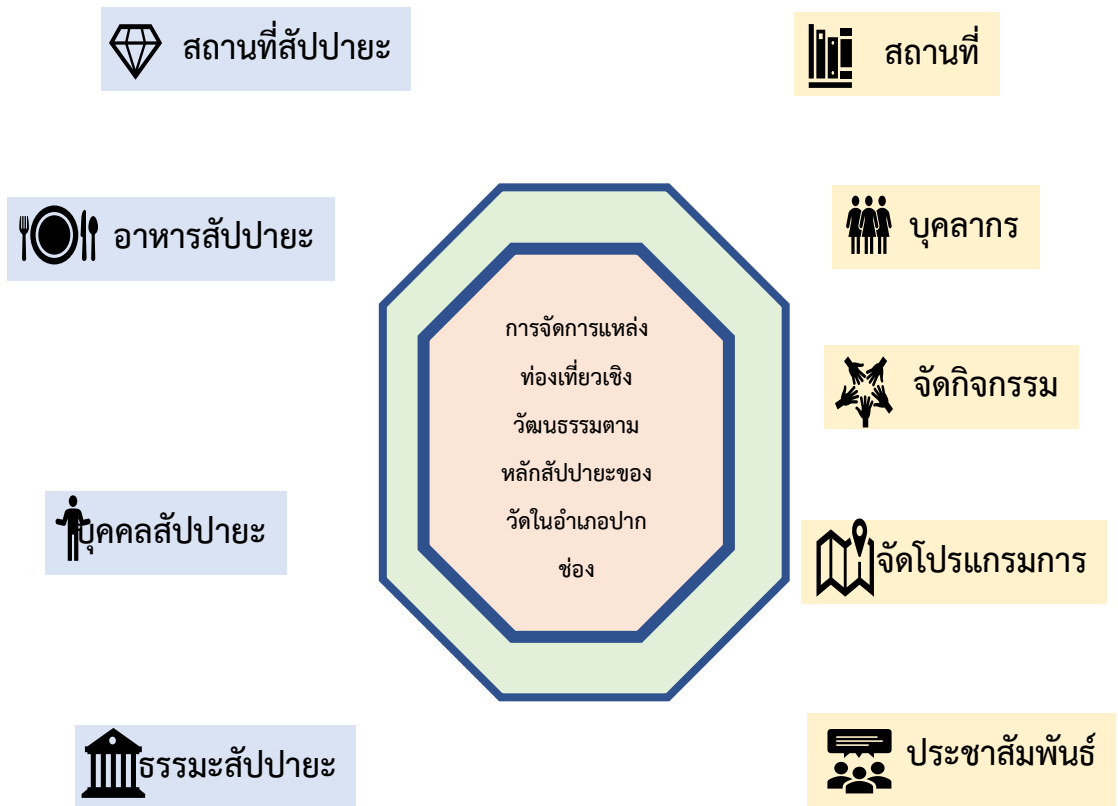
2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ PDCA กับบทบาทเชิงรุกของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงในอำเภอมะนัง นครนายก พบว่า หลักสัปปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.774^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ความสำคัญของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ ที่การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้รุ่นหนุ่มสาวและชุมชนทั่วไปได้เข้าถึงและเรียนรู้จากมูลค่าของวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะอย่างเป็นทางการ การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมการสันติภาพของชาติไทยให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและมีคุณค่าต่ออนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูโสภณธำรงกิตติ์ (กิตติศักดิ์ สุทธิจิตโต), 2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเพศ มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักสัปปายะ ประกอบด้วย สถานที่สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ ธรรมะสัปปายะ + การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย สถานที่ บุคลากร การจัดกิจกรรมภายใน การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์) = แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ (พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรวิทู), 2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มเชิงอุดมคติ พบว่า (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญและเผยแพร่สู่สาธารณชน เป็นต้น (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมีผู้เชี่ยวชาญภาษาอยู่ประจำการ เป็นต้น (3) ด้านการเข้าถึง ได้แก่ กรมทางหลวงติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติมในจุดเชื่อมต่อหรือบริเวณทางแยก เป็นต้น (4) ด้านการรักษาความปลอดภัย ได้แก่ วัดดำเนินการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ภายในวัด เป็นต้น (5) ด้านการตลาด ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย เป็นต้น และ (6) ด้านนักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติโดยเสมอภาคกัน เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักสัปปายะ ประกอบด้วย สถานที่สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ ธรรมะสัปปายะ + การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย สถานที่ บุคลากร การจัดกิจกรรมภายใน การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์) = แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบาย คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด และสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดร่วมกันจัดเคมเป้นส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา โครงการไหว้พระ ปฏิบัติธรรม นำชีวิตที่ดีงาม
2. ควรกำหนดนโยบายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร่วมกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกร่วมกันพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง
3. ควรกำหนดนโยบายเพื่อให้วัดควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม และหาแนวร่วมจากประชาชนและหน่วยงานราชการในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนครราชสีมาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามมาตรฐาน การพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนครราชสีมา กำหนดมาตรการดำเนินงานตามนโยบายที่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายที่กำหนดไว้
2. ควรมีการเพิ่มความสามารถของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวางแผน เกิดการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่การเข้าใจ เข้าถึง ปัญหา สถานการณ์ของชุมชนเอง การสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชน เป็นหัวใจสำคัญที่จะให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนได้บรรลุเป้าหมาย

3. ควรจัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวของไทยที่มีความเฉพาะเจาะจงในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด ให้มีรูปแบบที่ง่ายต่อการสืบค้น และเชื่อมโยงระบบบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งมีการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

2. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาพฤติกรรม แรงจูงใจ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยวัด และชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมองค์ความรู้ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่ม เพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมในทุกประเด็น

3. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัย พัฒนาตัวชี้วัดตามหลักพุทธธรรม เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2565 จาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรวิทูโต). (2561). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูศรีกิตยาธร (นนทชัย เจริญยุทธ). (2564). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง). ใน วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(2), 517-518.

พระครูโสภณธำรงกิตติ์ (กิตติศักดิ์ สุทธจิตโต). (2561). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอัคร สิริมงคล. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศิริชัย สิริธนาโณ. (2557). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐชัย). (2561). การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติ จังหวัดนครราชสีมา. แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี (พ.ศ.2561 – 2564). เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2566 จาก <http://nkrat.nso.go.th>
- Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York: Harper & Row.